

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala

Mona Sõukand

Lapsevanemate osalus lasteaiatasu katmisel Eestis

Bakalaureuse töö

Juhendaja: Mare Ainsaar, PhD

Tartu 2019

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Mona Sõukand

29.05.2019

Abstract

Title of my thesis is “Parents participation of paying the fee for the preschool in Estonia”

Preschools are important institutions for kids and their family members. According to Estonian law (Preschool Child Care Institutions Act, 2019) preschools are mainly for the education and that is also the reason why they are located under Ministry of Education and Research. Main functions of preschools are from child-centered approach and the main goal is to support normal development of children (Preschool Child Care Institutions Act, 2019).

Preschool institutions are govern by local municipalities. Local government councils have the rights to say how assets of preschools should be used (Preschool Child Care Institutions Act, 2019). That meaning that local governments also have the power to say how much parents should pay for the preschool.

Main goal of this thesis is to find out what factors were influencing the amount of pay that local governments asked from parents for the preschool in 2014. Findings of my work should give a better understanding of the factors in Estonia that may influence how the fee for a parent has come into being.

This bachelor’s thesis consist of five chapters. First chapter is theory, there I am introducing why preschools are important part of family politics, what studies have been done before on fees of the preschools in Estonia and what were the main factors that were found in those studies. In second chapter I am describing the main purpose of my thesis and setting the hypothesis. In chapter three I am explaining the method I am using to get answers to the hypothesis and how I got the data I use for the analyses, what are the sample and variables I use. Forth chapter is where I present the findings I got from the analyses and the last chapter is where I discuss findings and compare them with other studies.

Sisukord

Abstract	3
Sissejuhatus.....	5
1. Lasteaia tasu kujunemine ja roll Eestis.....	6
1.1 Koolieelse lasteasutuse ja lasteaia roll perepoliitikas	7
1.2 Lasteaia tasu kujundavad tegurid	9
1.3 Senised uuringud Eestis lasteaiatasude kohta	11
1.3.1 Lasteaiakoha kogumaksumuse suurus	12
1.3.2 Erinevad lapsevanema pool makstava tasu liigid	13
1.3.3 Lapsevanema poolt makstav osa lasteaiakoha kogumaksumusest	14
1.3.4 Lasteaiakoha maksumust mõjutavad tegurid	15
2. Eesmärk ja uurimisküsimused	17
3. Metoodika.....	17
4. Tulemused	19
5. Arutelu	22
Kokkuvõte.....	25
Kasutatud kirjandus	26

Sissejuhatus

Lasteaiad on olulised asutused nii lastele kui ka teistele perekonnaliikmetele. Eestis on seaduse (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019) kohaselt lasteaiad eelkõige haridust andvad asutused ning seetõttu kuuluvad need ka Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalasse. Lasteaedade eesmärgid on lapsest lähtuvad ning laiemalt vaadates selleks, et lapse areng oleks ootuspärane (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019).

Lasteaedade töö toimimiste eest on vastutavad kohalikud omavalitsused. Kohalike omavalitsuste volikogud kehtestavad korra, mille järgi toimub lasteaedade varade kasutamine (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019). See tähendab, et kohalikel omavalitsustel on võim otsustada, kui palju peavad lapsevanemad lasteaiateenuse eest tasuma.

Antud lõputöö eesmärk on leida, millised tegurid mõjutasid 2014. aastal seda, kui suureks kujunes lapsevanemate panustamine lasteaiakoha tasude maksmisesse. Lõputöö tulemused võimaldaksid paremini seletada, mis tegurid mõjutavad lasteaiakohtade tasude kujunemist lapsevanema jaoks Eestis.

Töö koosneb viiest peatükist. Esimene peatükk on teooria, milles tutvustan, miks on lasteaiad oluliseks perepoliitika osaks, millised uuringuid on Eestis varem tehtud lasteaiatasude kohta ning millised lasteaiatasusid mõjutavad tegurid nendest uuringutest ilmsid. Teises peatükis kirjeldan oma töö eesmärke ja püstitan hüpoteesid. Kolmandas peatükis seletan lahti meetoodika, mille abil ma oma hüpoteesidele vastuseid soovin leida ehk kuidas sain töös kasutatavad andmed, milline oli valim ja tausttunnused. Neljandas peatükis esitan tulemused, mille sain andmeid analüüsides ning viimases peatükis arutlen tulemuste sisu üle ning võrdlen neid eelnevalt leitud tulemustega.

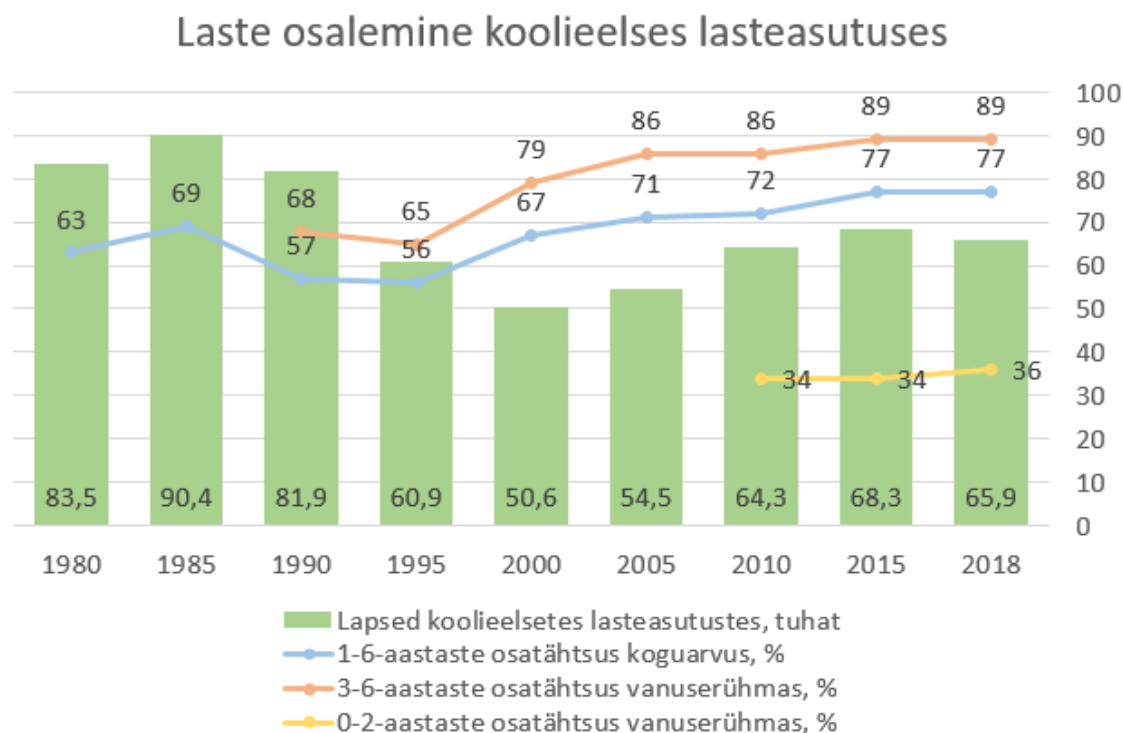
1. Lasteaia tasu kujunemine ja roll Eestis

Töö teooria osas, kus kirjeldan Eesti lastehoiusüsteemi üldisemalt, kasutan laiemat mõistet koolieelne lasteasutus, sest see on juriidiliselt kasutusel olev termin ning seda kasutab ka Statistikaamet, mille andmetele ma ka oma töös viitan. „Koolieelne lasteasutus on koolieast noorematele lastele hoitu ja alushariduse omamist võimaldav õppeasutus“ (Koolieelne lasteasutuse seadus, 2019).

Edaspidi kasutan töös kitsamat mõistet lasteaed. Lasteaia all mõtlen kohaliku omavalitsuste hallatavaid lasteasutusi, mis võivad juriidilisi termineid kasutades, kas lastesõimed, mis on mõeldud kuni kolmeaastastele lastele, või lasteaiad, mis on kuni seitsmeaastastele lastele. Erinevalt koolieelse lasteasutuse mõistest ei kuulu lasteaia mõiste alla eralastehoiud. Kuigi suurem osa eelnevatest uuringutest, millele oma töö teooria osas viitan, kasutavad mõistet lastehoid, otsustasin seda siiski mitte kasutada, sest juriidiliselt on lastehoid eralasteasutus ning mina oma töös uurin vaid kohaliku omavalitsuse hallatavaid lasteasutusi.

Esimeses peatükis kirjeldan, miks on lastehoiusüsteemi vaja ja mis tegurid on aja jooksul lasteaiatasu kujundanud. Samuti annan ülevaate, millised on olnud senised uuringud Eestis lasteaiatasude kohta ning milliseid tulemusi need on andnud.

1.1 Koolieelse lasteasutuse ja lasteaia roll perepoliitikas

Joonis 1. Laste osalemine koolieelses lasteasutuses (Andmed: Eesti Statistikaamet (2019))

Koolieelne lasteasutus on eelkõige oluline perepoliitika osa sellepärast, et see puudutab väga suurt hulka lapsi ja nende peresid. 2018. aasta seisuga osales 36% 0-2-aastastest ja 89% 3-6-aastastest lastest koolieelse lasteasutuse tegevustes, kokku oli lasteasutuses ligikaudu 65 900 last (joonis 1). 2017. aastal osales Euroopa Liidu riikides keskmiselt 34,3% alla kolmeaastastest lastest koolieelsete lasteasutuste tegevuses ning üle kolmeaastaste laste osalusprotsent oli 84,7% (Eurostat, 2017). Seega võrreldes Euroopa Liidu keskmisega käib küll vähem nooremaid lapsi lasteaia, kuid üle kolme aastaste puhul käib juba keskmisest rohkem lapsi. Siinkohal on tõenäoliselt mõjutajaks ka Eestis toimiv keskmisest palju pikem vanemapuhkuse periood ja heldem majanduslik toetussüsteem. Minu poolt analüüsitava 2014-2015. aasta näitajad laste osalemise kohta koolieelse lasteasutuse tegevustes on väga sarnased praeguse ajaga.

Koolieelset lasteasutustel on mitmeid eesmärke ja kasutegureid, kuid laiemalt võiks need jagada majanduslikeks, hariduslikeks ja sotsiaalseteks. Alates 60-ndatest aastatest on Eestis lasteasutusi peetud järjest tähtsamaks, sest Nõukogude Liidu eesmärk oli majanduslikult järele jõuda teistele edukatele tööstusriikidele ning selle saavutamine nõudis rohkemaid töökäsi ehk

varem kodus lapsi hooldanud emad tuli tööle suunata (Pöder, Lauri ja Kross, 2015). Juba 1980. aastal osales koolieelses lasteasutuses ligi 63% lastest ning 1985. aastal juba 69% (joonis 1). Õun (2005) toob välja, et kui algselt nähti laste päevasutusi kui linnastumise ja naiste tööhõive kasvu tõttu tekkivaid asutusi, siis tänu lapsepõlve ja õppimist hindavate ideoloogiate domineerimisele hakkasid paljud asutused nägema potentsiaali kasutada asutust ka lastele hariduse andmiseks. Seega Eestis on võetud lasteaedu ka kui majandusliku kasu toojaid, kuid praegusel ajal võtame lasteaedu eelkõige kui haridus- ja sotsiaalelu edendajat.

Rõhuasetus hariduslikule aspektile on peamine sõnum ka mitmetes Eesti riigi dokumentides. Sotsiaalministeeriumi Laste- ja perede arengukava 2012-2020 (2013) toob välja, et koolieelne lasteasutus on selleks, et tagada laste õigused saada haritud ja hoitud. Ainsaare ja Tarumi (2016) kohaselt nähakse Euroopa Liidus koolieelset lasteasutust kui vahendit, mis loob lastele hea aluspõhja leevendamaks hariduslikku ebavõrdsust ning luua soodsad tingimused edaspidiseks eduks tööelus ja vältida vaesusriski sattumist. Koolieelse lasteasutuse seadusest lähtuvalt on lasteaial eelkõige kohustus tagada alushariduse saamine (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019), mis tähendab, et lisaks laste hoidmisele on tegemist ka haridust andva asutusega, mis tekitab lisanõudmised nii töö kui ka töötajate osas (Ainsaar, 2000; Ainsaar, 2008). Haridust andvale asutusele kohaselt kuuluvad koolieelsed lasteasutused Haridus- ja Teadusministeeriumi vastutusalasse.

Kuigi seaduse kohasel on lasteasutuste põhiülesanneteks laste isiksuse arendamine ja tervise edendamine (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019), peaks lasteaedu vaatama ka kui olulisi perepoliitika instrumente. Sellist mõtet toetab ka Ainsaare (2000) uurimus, mille kohaselt on lastega perede jaoks laste hoidmine üks tähtsamaid teenuseid, mis mängib olulist rolli küll laste arengu edendamises, kuid ka perekondadele võrdsete võimaluste loomises. Paljude Eesti autorite kohaselt peetakse lasteaia teenust eelkõige oluliseks töö ja pereelu ühildamisel (Ainsaar ja Aidarov, 2003; Ainsaar, 2004; Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004; Unt ja Krusell, 2004; Ainsaar ja Soo, 2006; Ainsaar ja Soo, 2008; Oras ja Unt, 2008; Ainsaar, 2008; Ainsaar ja Soo, 2008; Ainsaar ja Tarum, 2016). Ka Sotsiaalministeerium kui Eesti riiklik laste- ja perepoliitika kavandaja on Laste ja perede arengukava 2015-2020 (2013) üheks viiest strateegilisest eesmärgist on võrdsete võimaluste loomine töö ja pereelu ühildamine, mille meetmeks on just laste päevahoiu ja seal hulgas lasteaedade arendamine.

Laste ja perede arengukava 2015-2020 (2013) toob ka välja, et lasteaed on oluline vanemate tööhõivele kaasaaitamiseks, et vältida perekondade vaesusriski sattumist.

Noored nimetavad lasteaia teenuse kättesaadavust ka üheks oluliseks sündimust mõjutavat teguriks (Oras, 2003) ja toovad lasteaiakohtade kättesaadavuse probleemi kui olulise põhjuse, miks lapse saamist edasi lükata või lapsi mitte saada (Oras ja Unt, 2008). Lisaks nimetatakse lasteaikoha kindlustamist ja tasu maksmist riigi või kohaliku omavalitsuse poolt toetavaks meetmeks, mis julgustab peresid lapsi saama (Oras, 2003). Juba lapsega pered, toetudes oma kogemusele, nimetavad ebapiisavat lasteaiateenuse võimalust peamiseks põhjuseks, miks järgnevate laste saamine edasi lükatakse (Oras ja Unt 2008). Samas on Ainsaar (2019) uurinud hiljutise majanduskriisiaegset sündimuskäitumist ning selle uuringu kohaselt seosed lastehoiu kättesaadavuse ja sündimuse vahel puudusid.

1.2 Lasteaia tasu kujundavad tegurid

1992. aastal lõppes lasteaedade riiklik rahastamine, mis tähendab, et teenuse eest vastutajaks ja finantseerijaks said kohalikud omavalitsused (Ainsaar ja Aidarov, 2003). Lasteaedade rahastamise alused on paika pandud seadusega (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019), mille kohaselt lasteaiakulude tasujateks on riik, kohalik omavalitsus, vanemad ja annetajad. Täpsemalt on otsustatud, et riigieelarvest peaks eelkõige tulema toetus asutuste renoveerimiseks, lasteaiakohtade loomiseks, õpikeskkonna parandamiseks ning täiendavaks palgaks töötajatele. Majandamiskulud, töötasud ja õppevahendite kulu katab omavalitsus, kuid siinkohal on ta vaba otsustama, mis osa kannab lapsevanem ja mille ise, ainsaks piiranguks on pandud, et lapsevanemalt küsitav tasu nende kulude katmiseks ei tohi ületada 20% palga alamäära. Kulutused toidule on seaduse (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019), kohaselt lapsevanema kanda ning selle tasu määrab lasteasutuse hoolekogu. Siinkohal tuleb välja tuua, et toidule minevad kulutused on eraldiseisvad ning nende puhul pole piirmäära kehtestatud nagu on see majandamiskulude, töötasude ja õppevahendite puhul. Võiks oletada, et toidule minevad kulutused sõltuvad toidu hinnast.

2002. aasta analüüsi põhjal toovad Ainsaar ja Aidarov (2003) välja, et tõenäoliselt kujuneb lastehoiu tasu välja turujõudude mõjul ning seetõttu on jõukates omavalitsustes ka kõrgem hind. Mitmed järgnevate aastate põhjal tehtud analüüsid lähtuvad turujõudude mõju teooriast (Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004; Unt ja Krusell, 2004; Ainsaar ja Soo, 2006). 2007. ja 2008. aasta andmetest leidis, et vanema tasu on kõrgem suuremates omavalitsustes, kus on lapsi rohkem ja nõudlus lasteaiakohtadele suurem, seega sai turujõudude mõju lasteaikoha tasudele taas kinnitust (Ainsaar, 2008; Ainsaar ja Soo, 2008).

Turumajanduslik lähenemine tähendab seda, et hindu mõjutab konkurentsiturve ning nõudlus ja pakkumine (Homann ja Suchanek, 2009). Antud kontekstis tähendaks see seda, et kohalikes omavalitsustes, kus lapsi on rohkem on suurem nõudlus lasteaiakohtadele ning selle tõttu saavad haldusüksused ka koha eest rohkem tasu küsida.

Üks lasteaiatasusid kujundav tegur võiks olla ka huvirühmade surve. Antud kontekstis on huvirühmaks lapsevanemad, kelle majanduslikuks huviks võiks olla, et lasteaiateenus on eelkõige kohaliku omavalitsuse poolt tasutud. Eestis on Eesti Lastevanemate Liit, kes justkui võiks lasteaiatasude teemat adresseerida, kuid nende eesmärkides ei ole lasteaiade kohta midagi kirjas (MTÜ Eesti Lastevanemate Liit põhikiri, 2012; Eesti Lastevanemate Liidu kodulehekül, i.a). Anu Toots (2011) jaotab huvirühmad kaheks ehk ühed, kes huvituvad poliitikast ning teised, kes ei huvitu. Seega ei saa vähemalt lasteaiatasude teemal öelda, et Eesti Lastevanemate Liit oleks lapsevanemate kui huvirühma esindaja poliitikas.

Siiski on ka lähiajast teada, et lapsevanemad on oma meelsust avaldanud tõusvate lasteaiatasude vastu. 2017. aastal kogusid Tartu lapsevanemad allkirju, et lasteaiatasud külmutada, sest lapsevanema makstav osa lasteaiatasudest on kohalikus omavalitsuses seotud alampalgaga, pidi 2018. aastal tõusma (All, 2017). Anu Toots (2011) nimetab seda anoomiliseks rühmaks, mis tekib poliitilise tegevuse vastureaktsioonina, kuid liikumisel puudub pikemaajaline plaan ning formaalne struktuur, sellised rühmad tihti lagunevad kui poliitiline teema laheneb või kaotab oma olulisuse. Seega ei saa öelda, et lapsevanemate kui huvirühma surve üldse puudub ning tundub, et antud hetkel oli selles piirkonnas piisavalt palju ühes suunas mõtlejaid, kuid see tegevus ei olnud koordineeritud ühegi huvigruppi esindava organisatsiooni poolt.

Offe (1969, viidatud Sepp, 2001 kaudu) toob välja, et raske on organiseerida inimesi, kelle tahetav hüve on väga laialt kasutatav ning toob ka hariduse üheks näiteks. Siinkohal saab ka lasteaiateenust vaadata kui koolieelset lasteasutust, mis annab haridust ja on väga suurele grupile osutatav teenus. Samuti märgib Offe (1969, viidatud Sepp, 2001 kaudu), et huvigrupil peab poliitilise mõju saavutamiseks olema ka piisavalt konfliktivõimet ning tunnet, et tegemist on pikemaajalise vastasseisuga mitte eriolukorraga. 2018. aasta mais teatab Tartu, et volikogu ei toeta lasteaiatasude lahti sidumist alampalgast ning lükkab tagasi ettepaneku lasteaiatasud külmutada ning toob põhjuseks, et Tartus on lähtunud põhimõttest, et omavalitsus rahastab ligi 80% kuludest ja vanem ülejäänud (Tartu lasteaiatasu jääb seotuks alampalgaga, 2018). Kuigi seda olukorda võiks vaadelda kui pikemaajalist vastasseisu, ei ole praeguseks ajaks ei Tartus

ega Eestis laiemalt kujunenud huvigruppi või organisatsiooni, kes lasteaiatasude alandamise enda peaesmärgiks oleks võtnud.

Lasteaiatasusid kujundav tegur võiks olla ka omavalitsuse suurus. Põhjus, miks Eestis on vastutus lasteaiade kui teenuse eest andud kohalikele omavalitsustele võiks lähtuda ka Euroopa Liidu üldistest põhimõtetest (Sootla, 2011). Euroopa kohaliku omavalitsuse harta (1985 vastu võetud), millega Eesti liitus 1994. aastal, lähtub lähimuse põhimõttest ehk võim antakse hierarhiast nii madalale kui võimalik, et inimesed oleksid võimelised ise asju algatama ja vastutama, et ka hakkama saada olukordades, kus riigi tugi puudub (Sootla, 2011). Kohaliku omavalitsust iseloomustab selle väiksus ehk siis võimalus otsused ära teha väikses kogukonnas ja võimalikult suure konsensussega (Sootla, 2011). Muidugi on Eestis varieeruvus omavalitsuste vahel suur, kuid sellest teooriast lähtuvalt võiks arvata, et mida väiksem on omavalitsus, seda rohkem on lapsevanematel võimalus lasteaiatasude kujunemises kaasa rääkida.

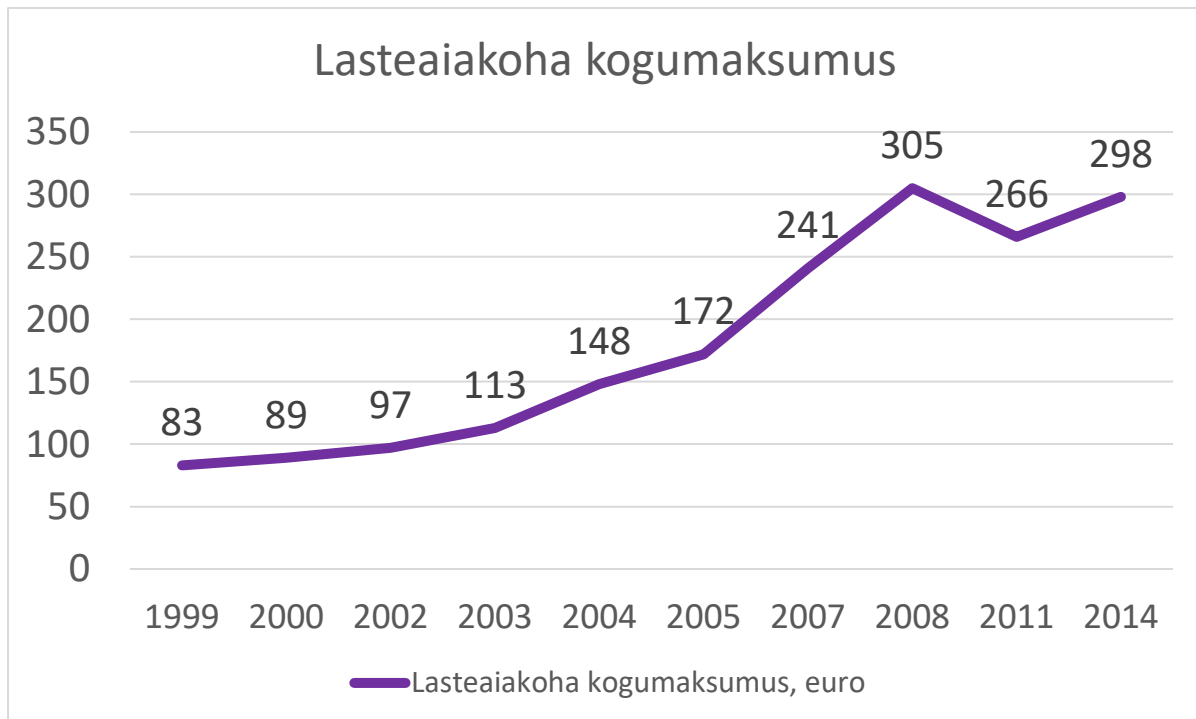
1.3 Senised uuringud Eestis lasteaiatasude kohta

Eestis soovivad lasteaiatasude kohta informatsiooni pigem riigitasemel poliitikat tegevad asutused mitte kohalikud omavalitsused, kelle vastutusala lasteaiad on. 1999. aastal tehti Rahvastikuministri büroo ja Sotsiaalministeeriumi tellimisel esimene uuring Eestis, kus kohalikele omavalitsustele uuriti lasteaiatasude kohta (vt Ainsaar, 2000). Rahvastikuministri büroo tellimisel tehti kordusuuringud aastate 2000, 2002, 2003, 2005, 2007, 2008 ja 2009 kohta (vt Ainsaar ja Kozlov, 2001; Ainsaar ja Aidarov, 2003; Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004; Ainsaar ja Soo, 2006; Ainsaar, 2008; Ainsaar ja Soo, 2009). Vahepeal lakkas tegutsemast Rahvastikuministri büroo, kuid siiski Sotsiaalministeerium tellis veel uuringu 2011. aasta kohta. Uuringuid teostasid Tartu Ülikooli Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakonna töötajad (vt Ainsaar ja Soo, 2012).

2015. aastal avanes võimalus Euroopa Sotsiaalfondi rahastust saada ning Sotsiaalministeerium tellis Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskusele „Alushariduse ja lapsehoiu uuringu“, mille töös osalesid ka Ainsaar ja Soo, kes olid lasteaiade teemat juba 2000-ndate algusest uurinud ning said teha uue uuringu varasemaid küsimusi kasutades (vt Ainsaar ja Soo, 2015).

Nagu näha ei ole uuringud olnud stabiilse intervalliga ning lasteaiatasu uurimine on sõltunud riigi poolsest huvist ja rahastusest. Pärast 2015. aastat on küll erinevate asutuste poolt uuritud lasteaedade või koolieelsete lasteasutuste tegevust, kuid mitte tasu aspektist.

1.3.1 Lasteaiakoha kogumaksumuse suurus

Joonis 2. Lasteaiakoha kogumaksumus (Andmed: Ainsaar ja Kozlov (2001), Ainsaar ja Aidarov (2003), Ainsaar, Soo ja Aidarov (2004), Ainsaar ja Soo (2006), Ainsaar ja Soo (2008), Ainsaar ja Soo (2009), Ainsaar ja Soo (2012) ja Ainsaar ja Soo (2015))

Peaaegu kõigil aastatel, mil on lasteaiakoha maksumust on uuritud, on kogumaksumus olnud tõusutrendis, erandiks on siin 2011. aasta (joonis 2). Siinkohal tuleb meelde tuletada, et 2009. aastal algas majanduskriis ning Eesti hakkas sellest taastama alles 2014. aasta paiku. Seega lasteaiakoha kogumaksumuse suurenemine majanduslikult parematel hetkedel ning langemine halvemal perioodil on ootuspärane.

Lasteaiakoha kogumaksumuse kohta on ka uuritud, kas see mõjutab kohaliku omavalitsuse või lapsevanemate tasu suurust ning leitud, et mida suurem on kogumaksumus, seda vähem peavad lapsevanemad tasuma (Ainsaar ja Kozolov, 2001; Ainsaar 2008).

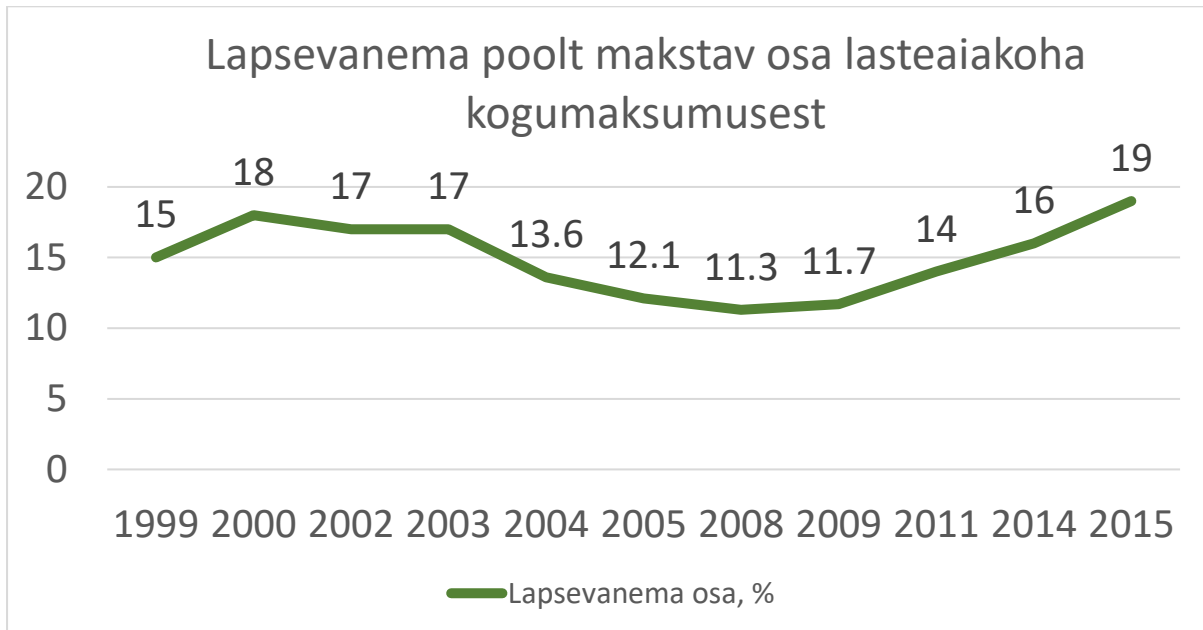
1.3.2 Erinevad lapsevanema pool makstava tasu liigid

Hetkel on seaduse kohaselt lapsevanemal kohustus tasuda lasteaia käiva lapse toidlustamise eest (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2019), kuid suur osa lasteasutustest küsivad ka lisatasu näiteks õppevahendite soetamiseks või osalemise eest.

Ainsaar (2000) annab järgneva ülevaate erinevate tasuliikide kujunemisest 90-ndatel aastatel. Kui enne 1990. aastat tuli vanematel tasuda vaid lasteaia käiva lapse toidu eest, siis sel ajal lisandus veel õppevahendite tasu. 1996. aastal lisis Valga linn esimese omavalitsusena ka osalustasu, mis tekitas esialgu küsitavusi, kuid mille Õiguskantsler tunnistas lubatuks. Juhtunust ajendatuna kehtestasid peatselt mitmed teised omavalitsused lasteaedades osalustasu (mõnel pool nimetatud ka kohamaks või kohatasu). Aastaks 2002 küsis 44% omavalitsustest lapse pealt ka kohatasu (Ainsaar ja Aidarov, 2003) ning aasta hiljem juba 51% (Ainsaar, 2004). 2011. aastal võttis 71% omavalitsustest kohatasu, 61% õppetasu ja 98% lapse toidlustamise eest (Ainsaar ja Soo, 2012). Praeguseks on lasteaedades õppe- ja kohatasu küsimine saanud tavapäraseks praktikaks.

2000. aasta tasude loetellu lisandusid ka muud kulutused näiteks kultuuriüritused ja köögi remont (Ainsaar ja Kozlov, 2001). Hiljem tuuakse lisatasude all veel välja basseini kasutamist ja teatripileteid, kuid lisatakse, et selliseid tasusid küsisid vaid 6% omavalitsustest (Ainsaar ja Aidarov, 2003). Tundub, et muude kulutuste tarbeks raha küsimine pole küll aastate jooksul tavaks saanud, kuid siinkohal peaks tõenäoliselt arvestama ka võimalusega, et lasteaed siiski palub lastevanematel teatud kulutused teha, mis lihtsalt ei kajastu lasteaia eelarves. Enda kogemusest võin tuua näite, kuidas lasteaed palub lapsevanematel tasuda jõulupeo jõuluvana ja fotograafi tasustamine, kingitused, tuua pidudele toitu ja haigusperioodil lastele salvrätte. Lisaks veel erinevate sündmuste puhul kingitused lasteaia õpetajatele ja personaalile, mis on üldiselt küll lapsevanemate poolt algatatud, kuid siiski suure sotsiaalse surve tõttu pole sellistest kulutustest keeldumine võimalik.

1.3.3 Lapsevanema poolt makstav osa lasteaiakoha kogumaksumusest

Joonis 3. Lapsevanema poolt makstav osa lasteaiakoha kogumaksumusest (Andmed: Ainsaar (2000), Ainsaar ja Kozlov (2001), Ainsaar ja Aidarov (2003), Ainsaar, Soo ja Aidarov (2004), Ainsaar ja Soo (2006), Ainsaar (2008), Ainsaar ja Soo (2009), Ainsaar ja Soo (2012) ja Ainsaar ja Soo (2015))

Kõige esimesest lasteaiateemalisest uuringust (Ainsaar, 2000) selgus, et lapsevanemad katsid keskmiselt 15% lasteaiakoha kogumaksumusest. Kuid samuti tuli uuringust välja, et erinevused omavalitsuste vahel on väga suured alates omavalitsustest, kus lapsevanem ei pidanud üldse maksma kuni selleni, et tasu ulatus 500 kroonini (32€) kuus. 2000. aasta kohta tehtud kordusuuringu kohaselt jäid endiselt erinevused omavalitsuste lõikes väga suureks olles alates 0 kroonist kuni 550 kroonini (35€) kuus (Ainsaar ja Kozlov, 2001). Kui vaadata Ainsaare ja Soo (2015) poolt 2014. aasta kohta kogutud andmeid, siis on näha, et erinevused omavalitsuste vahel on veelgi suurenenud olles 0€ kuni 90€ kuus.

Ilmekalt tuleb välja, et lapsevanema osa lasteaiakoha kogumaksumusest vähenes koos majandustõusuga ning pärast 2009. aastal alanud majanduskriisi on olnud pidevas tõusutrendis (joonis 3). 2015. aasta mai kuus oli lapsevanemate kanda keskmiselt 19% (joonis 3), mis teeb peaaegu 1/5 lasteaiakoha kogumaksumusest. Eesti hakkas majanduskriisist taastuma alles kuskil 2014. aasta paiku. Kindlasti otsisid omavalitsused majanduskriisi ajal viise, kuidas oma kulusid kärpida ning võimalik, et valisid selleks vahendiks vähema panustamise lasteaedadesse.

1.3.4 Lasteaiakoha maksumust mõjutavad tegurid

Järgnevalt teen ülevaate uuringutulemustest, kus on otsitud seoseid erinevat tüüpi tegurite ja lasteaiakoha kogumaksumuse või lapsevanemate poolt makstava tasu vahel.

Omavalitsuse elanike arv ja laste osakaal

2000. aasta kohta tehtud uuringus ei leidnud Ainsaar ja Kozlov (2001), et laste osakaal elanikkonnas või omavalitsuses olevate elanike arv mõjutaks lasteaiakoha või vanemate osamakse suurust. Samas 2003. aasta tulemuste põhjal tuli välja seos laste osakaaluga ja lapsevanemate kulutuste vahel ehk mida väiksem oli laste osakaal, seda vähem panustas omavalitsus (Ainsaar ja Soo, 2004; Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004).

2004. ja 2005. aasta andmetest ei tulnud välja seost rahvastikunäitajate ja lasteaiakoha kogumaksumuse vahel, kuid leiti seos lapsevanemalt küsitava tasu ja laste osakaaluga ehk mida vähem lapsi oli, seda rohkem pidid vanemad maksma (Ainsaar ja Soo, 2006). Täpselt sama tuli välja ka 2007. aasta andmetest (Ainsaar ja Soo, 2008).

2009. aasta andmetest tuli välja, et vanematel tuleb lasteaiast eest tuleb rohkem maksta seal omavalitsuses, kus elanike on rohkem (Ainsaar ja Soo, 2009).

Omavalitsuse ja selle liikmete jõukus

1999. aastal tehtud uuringus sooviti teada, kas leidub seos lasteaiakoha kogumaksumuse ja omavalitsuse jõukuse vahel (Ainsaar, 2000), kuid seda ei leitud. Siiski juba 2000. aasta andmeid analüüsid leidsid Ainsaar ja Kozlov (2001) positiivse seose ehk mida jõukam vald, seda suurem on lasteaiakoha kogu maksumus, siiski ei tähendanud suurem kogumaksumus kõrgemat tasu vanematele vaid vastupidi, mida kõrgem oli lasteaiakoha kogumaksumus, seda väiksema osa pidid lapsevanemad tasuma. 2000. aasta andmetes ei leitud seost lasteaiakoha kogumaksumuse ja omavalitsuse vaesusega (Ainsaar ja Kozlov, 2001). Siinkohal võib tunduda leid vastuoluline, kuid tuleb ära märkida, et kohaliku omavalitsuse vaesust on mõõdetud toimetulekutoetuste keskmise arvu põhjal ja jõukust tulubaasi põhjal.

2002. aastal viidi läbi täiustatud kordusuuring, mille käigus tuli välja nõrk positiivne seos lasteaiakoha kogumaksumuse ja omavalitsuse kogutuludega inimese kohta (Ainsaar ja Aidarov, 2003).

2003. aasta informatsiooni põhjal ei leitud seost lasteaiakoha kogumaksumuse ja omavalitsuse kogutuluga, samas oli positiivne seos vanemate poolt makstava tasu ja omavalitsuse tulubaasi vahel (Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004). Lisaks tuli 2003. aasta andmete põhjal tehtud korrelatsioonianalüüsist välja ka seos lapsevanema poolsete kulutuste ja inimeste sissetulekute vahel, see tähendab, et omavalitsustes, kus inimeste sissetulekud olid suuremad, pidid lapsevanemad ka rohkem tasuma (Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004). 2004., 2005., 2008. ja 2009. aastate informatsiooni põhjal tehtud analüüsid kinnitasid seda seost (Ainsaar ja Soo, 2006; Ainsaar ja Soo, 2008; Ainsaar ja Soo, 2009).

2004. ja 2005. aasta kohta kogutud andmete põhjal puudus seos lasteaiakoha kogumaksumuse ja omavalitsuse majanduslike näitajate vahel (Ainsaar ja Soo, 2006).

2007. aasta andmete kohaselt oli lasteaiakoha kogumaksumus suurem omavalitsustes, kus inimesed olid vaesemad, kuid seos omavalitsuse jõukusega puudus (Ainsaar ja Soo, 2008). Samas 2008. aasta andmetega tehtud korrelatsioonianalüüs ei näidanud seost lasteaiakoha kogumaksumuse ja vaesuse vahel, kuid tuli välja, et mida rohkem vaesust, seda väiksem oli vanemate osa koha maksumuses (Ainsaar ja Soo, 2009).

Omavalitsuse vorm ja suurus

2003. aasta analüüsist tuli välja, et lapsevanemate kulutused olid seotud omavalitsuse vormiga ehk suuremates omavalitsustes, milleks eelkõige on linnad, maksavad lapsevanemad rohkem (Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004). Analüüs 2004. ja 2005. aasta andmete kohta kinnitas, et omavalitsuse vorm ja suurus on seotud lapsevanemate osaga tasu katmisest. Leiti ka, et keskmiselt on valdades kulutused lasteaiakohale suuremad kui linnades (Ainsaar ja Soo, 2006).

2008. aasta uuringust selgus kokkuvõtvalt, et lapsevanemate poolt makstava osa kõige suurem mõjutegur on omavalitsuse vorm ning linnades maksid vanemad suurema osa kui valdades (Ainsaar ja Soo, 2008). Ka Unt ja Krusell (2004) on varasemalt välja toonud, et vanematele on lasteaiakoha asukoht kõige rohkem mõjutavam tegur lasteaiakoha kuluva summa kujunemisel.

Muud tegurid

Toon ka välja muid tegureid, mida on üksikutes uuringutes analüüsitud. Näiteks 2003. aastal uuriti, kas esineb seos sündimusega omavalitsuses ning leiti, et mida kõrgem on sündimus,

seada vähem pidid lapsevanemad tasuma (Ainsaar, Soo ja Aidarov, 2004). Lisaks on Ainsaar, Soo ja Toomla (2009) uurinud, kas eksisteerib seos naiste osatähtsusega kohalikus omavalitsuses ja lastesõbralikkusega selles piirkonnas, mis omakorda võiks ka mõjutada lasteaiatasusid, kuid taolist seost ei leitud.

2. Eesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, millised tegurid mõjutavad seda, kui palju panustasid 2014. aastal lapsevanemad lasteaiatasude maksmisesse. Varasemalt ei ole 2014. aasta kohta kogutud andmeid tasudest lähtuvalt analüüsitud, kuid analüüs oleks vajalik, et näha, kas tulevad välja samad seosed, mis on varasemalt sarnaste uuringute puhul tulnud. Analüüsitavate tegurite (rahvastiku arv ja laste arv omavalitsuses, omavalitsuse vorm, jõukus ja vaesus) valimisel olengi lähtunud eelnevatest lasteaiatasude teemalistest uuringutest, mille tulemused olen toonud välja enda bakalaureusetöö teooria osas.

Bakalaureusetöö eesmärgi täitmiseks olen sõnastanud järgnevad hüpoteesid:

1. Lapsevanemad maksavad vähem kohalikus omavalitsuses, kus on rohkem lapsi.
2. Suuremates kohalikes omavalitsustes maksavad lapsevanemad suurema osa.
3. Valdades on lapsevanemate makstav osa väiksem kui linnades.
4. Jõukamates omavalitsustes peavad lapsevanemad suurema osa tasust katma.

3. Metoodika

Hüpoteesidele tõenduse leidmiseks kasutasin Mare Ainsaare ja Kadri Soo poolt varem kogutud andmeid. Andmed koguti 2015. aastal Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse RAKE poolt läbiviidud „Alushariduse ja lapsehoiu uuringu“ (Themas jt, 2015) jaoks, mille tellis Sotsiaalministeerium. Andmete kogumiseks kasutati ankeetküsitlust, mis saadeti elektroonilise kirja teel kõikidele kohalike omavalitsustele, mida oli tol hetkel 213, ning kõigilt saadi ka vastused (Themas jt, 2015). Andmed koguti tagasivaatavalt aasta 2014 kohta. Loa andmete kasutamiseks sain enda juhendajalt Mare Ainsaarelt, kes on andmed kogunud.

Töö valimiks on kõik 2015. aastal Eestis olevad 213 kohalikku omavalitsust.

2014. aastal toimus ka üks omavalitsuste liitumine, mille käigus Kaarma, Kärla ja Lümända valla ühinemise järel tekkis Lääne-Saare vald. „Alushariduse ja lapsehoiu uuring“ viidi läbi 2015. aastal, mil uus omavalitsus oli juba moodustunud ning andmed on vaid Lääne-Saare valla

kohta. Statistikaameti 2014. andmed käsitlevad Kaarma, Kärla ja Lümända valdu eraldi. Andmete paremaks võrdluseks olen Statistikaameti andmekogust saadud kolme valla tausttunnused kokku liitnud Lääne-Saare valla alla, sest „Alushariduse ja lapsehoiu uuringu“ andmeid osadeks lahutada ei ole võimalik.

Olemasolevatele andmetele lisasin tausttunnused kohalike omavalistuste 2014. aasta näitajate kohta, mis pärinevad Statistikaameti avalikust andmekogust.

Tausttunnused on:

- rahvastiku arv 1. jaanuar 2014 andmete kohasel;
- 0-18 aastaste elanike arv 1. jaanuari 2014 seisuga;
- rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks 1000 elaniku kohta;
- kohaliku omavalitsuse põhitegevuse tulud (maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadud toetused jooksvateks kuludeks ning muud tegevustulud)

Tausttunnuste valik põhineb eelnevates lasteaiatasusid puudutavates uuringutes leitud seostel, mille olen välja toonud oma töö teooria osas. Taustatunnuste valikul abistas mind ka juhendaja, kes tutvustas eelnevate uuringute praktikaid tausttunnuste valikul. Välja valitud tausttunnused näitavad omavalitsuse suurust, laste osa elanike hulgast, omavalitsuse vaesust ning jõukust.

Sisestatud tausttunnuste põhjal arvutasin andmeanalüüsiks kasutatava programmi IBM SPSS-iga välja ka laste protsendi rahvastikust ja kohaliku omavalitsuse tulud ühe elaniku kohta. „Alushariduse ja lapsehoiu uuringu“ käigus saadud andmete põhjal sain veel välja arvutada mitu protsenti lasteaiakuludest tasub kohalik omavalitsus ja kui palju lapsevanemad ning kui palju on lasteaia kulud ühe lasteaias käiva lapse kohta kokku. Eristasin ka kohalikud omavalitsused selle järgi, kas need on vallad või linnad. Siinkohal esines ka üks alevik (Vändra), mille panin üsna väikese elanike arvu tõttu valla kategooria alla.

Andmeid analüüsisin kvantitatiivsete uurimismeetoditega ning kasutasin selleks andmetöötlusprogrammi IBM SPSS Statistics 25. Selleks, et analüüsida üksikute tegurite mõju lasteaiatasudele, kasutasin Pearsoni korrelatsioonikordajat. Antud analüüsimeetodi valisin seetõttu, et see on üsna universaalne ning annab ka võimaluse näha, mis suunaline seos on (Tooding, 2015).

Lisaks soovisin ka analüüsida kõikide tegurite koosmõju lasteaiatasudele, selleks kasutasin lineaarse regressiooni mudelit. Lineaarne regressioonimudel võimaldab vaadata kõiki vaadeldavaid tegureid koos ning näha, kas on mingeid sügavamaid seoseid, mis ainult teineteise koosmõjul välja tulevad (Tooding, 2015).

4. Tulemused

Kõigepealt esitan Pearsoni korrelatsioonikordajaga tehtud analüüsi tulemused, millega soovisin leida seoseid üksikute tegurite ja lapsevanemate poolt makstava osa vahel.

Tabel 1. Korrelatsioonid lapsevanemate poolt makstava lasteaiatasu ja tausttunnuste vahel

	Lapsevanemate osa kuludest, protsent	Omavalituse tulud inimese kohta	Inimesi omavalitsu ses	Laste osakaal elanikest	Toimetulekus aajate arv 1000 inimese kohta	Omavalitsus e vorm vald (1), linn (2)
Lapsevanemate osa kuludest, protsent	1					
Omavalituse tulud inimese kohta	-0,113	1				
Inimesi omavalitsuses	,333**	-0,032	1			
Laste osakaal elanikest	-0,070	-0,066	-0,001	1		
Toimetulekusaajate arv 1000 inimese kohta	-0,114	0,110	-0,070	-0,109	1	
Omavalitsuse vorm vald (1), linn (2)	,324**	-0,080	,302**	-0,050	0,051	1
** . Korrelatsioon on oluline <0.01						

Lapsevanemate poolt makstav osa lasteaiakoha kogumaksumusel on seosed sellega, kui palju on inimesi kohalikus omavalitsuses (tabel 1). Suundumus on, et mida suurem on kohalik omavalitsus, seda suurema osa lasteaiakoha kogumaksumusest peavad maksma vanemad (tabel 1).

Samuti on seos lapsevanemate poolt makstava osa ja omavalitsuse vormi vahel (tabel 1). Linnades peavad lapsevanemad tasuma suurema osa lasteaiakoha kogumaksumusest (tabel 1).

Parema ülevaate saamiseks lasteaiakoha maksumuse kohta analüüsin Pearsoni korrelatsioonikordajaga ka kohaliku omavalitsuse poolt lasteaedadele tehtud kulutuste seoseid tausttunnustega.

Tabel 2. Korrelatsioonid kohaliku omavalitsuse poolt makstava lasteaiatasu ja tausttunnuste vahel

	Omavalitsuse osalus lasteaiakuludes (protsent)	Omavalitsuse tulud inimese kohta	Inimesi omavalitsuses	Laste osakaal elanikest	Toimetulekusaajate arv 1000 inimese kohta	Omavalitsuse vorm vald (1), linn (2)
Omavalitsuse osalus lasteaiakuludest (protsent)	1					
Omavalitsuse tulud inimese kohta	-0,125	1				
Inimesi omavalitsuses	-0,137	-0,032	1			
Laste osakaal elanikest	-0,136	-0,066	-0,001	1		
Toimetulekusaajate arv 1000 inimese kohta	-0,035	0,110	-0,070	-0,109	1	
Omavalitsuse vorm vald (1), linn (2)	-,162*	-0,080	,302**	-0,050	0,051	1

*. Korrelatsioon on oluline <0.05 . **. Korrelatsioon on oluline <0.01

Kohaliku omavalitsuse poolt makstav osa lasteaiakoha kogumaksumusest on seotud kohaliku omavalitsuse vormiga, kuid seoseid ühegi teise tausttunnusega ei ole (tabel 2).

Samuti panin olemasolevad andmed lineaarse regressiooni mudelisse, et näha, kuidas kõik tausttunnused üheskoos mõjutavad lapsevanema poolt makstavat osa.

Tabel 3. Lineaarse regressiooni mudel lapsevanemate poolt makstava lasteaiatasu ja tausttunnuste vahel.

	Standardiseerimata kordajad		Standardiseeritud kordajad	T-statistik	Olulisus
	B	Standardviga	Beeta		
Konstant	7,992	2,006		3,984	0,000
Omavalitsuse tulud inimese kohta	-0,001	0,001	-0,080	-1,105	0,271
Inimesi omavalitsuses	3,546E-05	0,000	0,248	3,290	0,001
Laste osakaal elanikest	-0,018	0,026	-0,050	-0,695	0,488
Toimetulekusaajate arv 1000 inimese kohta	-0,007	0,004	-0,124	-1,697	0,092
Omavalitsuse vorm vald (1), linn (2)	3,202	0,948	0,258	3,379	0,001
Korrelatsioon on oluline <0.05					

Sarnaselt Pearsoni korrelatsioonikordajat kasutamisel saadud tulemustele on näha, et lapsevanemate poolt makstavat osa mõjutavad kaks tegurit – kui palju on kohalikus omavalitsuses inimesi ning kas tegemist on valla või linnaga (tabel 3). Suuremates asulates ja linnades on lapsevanemate osa lasteaiatasudes suurem (tabel 3).

Lineaarset regressiooni mudelit kasutades tuleb ka välja, et nõrk seos on lapsevanemate poolt makstava osa ja toimetulekusaajate hulga vahel (tabel 3). Mida rohkem on omavalitsuses toimetulekusaajaid 1000 inimese kohta, seda väiksema osa peavad lapsevanemad lasteaiatasust maksma (tabel 3).

Laiema pildi saamiseks lasteaiatasude kujunemisest panin lineaarse regressiooni mudelisse ka kohaliku omavalitsuse poolt makstava osa, et seda võrrelda tausttunnustega.

Tabel 4. Lineaarse regressiooni mudel kohaliku omavalitsuse poolt makstava lasteaiatasu ja tausttunnuste vahel.

	Standardiseerimata kordajad		Standardiseeritud kordajad	T-statistik	Olulisus
	B	Standardviga	Beeta		
Konstant	98,761	4,681		21,099	0,000
Omavalitsuse tulud inimese kohta	-0,006	0,003	-0,136	-1,765	0,079
Inimesi omavalitsuses	-3,069E-05	0,000	-0,098	-1,220	0,224
Laste osakaal elanikest	-0,120	0,061	-0,151	-1,967	0,051
Toimetulekusaajate arv 1000 inimese kohta	-0,002	0,010	-0,017	-0,213	0,832
Omavalitsuse vorm vald (1), linn (2)	-4,155	2,211	-0,153	-1,879	0,062
Korrelatsioon on oluline <0.05					

Lineaarset regressiooni mudelit kasutades tuli välja, et on seaduspärasus kohaliku omavalitsuse poolt makstava osa ja kohalikus omavalitsuses olevate laste osakaalu vahel (tabel 4). Kui kohalikus omavalitsuses on vähem lapsi, siis panustavad kohalikud omavalitsused lasteaiakoha tasumisse suurema osaga (tabel 4).

Nõrk seos on ka omavalitsuse vormi ja kohaliku omavalitsuse panustamise vahel – valdades panustasid kohalikud omavalitsused suurema osa lasteaiale tehtavatest kulutustest (tabel 4).

Välja tuli ka nõrk seos kohaliku omavalitsuse tulude ja lasteaiatasudesse panustamise vahel (tabel 4). Väiksema tuluga omavalitsused panustavad lasteaiakoha maksumusse suurema osaga (tabel 4).

5. Arutelu

Käesoleva töö eesmärk oli leida, kas lapsevanemate poolt lasteaiatasudesse panustamine on seotud seal elavate inimeste arvuga, laste arvuga rahvastikust, tulubaasi vormi, toimetulekutoetuste saajate arvu ja omavalitsuse vormiga.

Minu esimene hüpotees oli, et lapsevanemad maksavad vähem nendes omavalitsustes, kus on rohkem lapsi. Laste osakaalu mõju tuli välja vaid lineaarse regressiooni mudeli puhul, kui vaatluse all oli kohaliku omavalitsuse panus ning tulemus oli minu hüpoteesile vastupidine ehk rohkemate lastega omavalitsustes tasusid kohalikud omavalitsused väiksema osa lasteaiale kuluvast summast.

Ainsaar ja Soo (2009) leidsid 2009. aastal, et lapsevanemad maksid rohkem seal, kus oli rohkem inimesi. Kuigi praegusest analüüsist konkreetselt seda seost välja ei tulnud, on see siiski kaudselt niipidi vaadeldav. Oletades, et kui kohalik omavalitsus panustavad vähem, tähendab see tõenäoliselt, et sellevõrra panustavad lapsevanemad rohkem.

Laste osakaalu mõju võib vaadata kahest nurgast. Minu oletus põhines ideel, et kui omavalitsuses on rohkem lapsi, siis on huvirühmade surve suurem ning sellest lähtuvalt ka madalam. Enda töö teooria osas viitasin ka huvigruppidele kui ühele võimalikule hinda kujundavale tegurile, kuid tundub, et antud olukorras see ei kehti. Põhjuseks võib muidugi olla ka eelnevalt välja toodud probleem, et puudub kindlalt struktureeritud huvigrupp, kes lasteaiatasude teemaga aktiivselt tegeleks. Seega võib vaadata laste osakaalu mõju teisest nurgast, et kui on rohkem lapsi, siis on ka suurem konkurents lasteaiakohtadele ning seetõttu hakkavad hoopis mängima turumajanduslikud tegurid, mis lubavad kohalikel omavalitsustel vanematelt rohkem tasu küsida. Tõenäoliselt jäävad peale turumajanduslikud tegurid ning lasteaiate hind lapsevanemate jaoks kujuneb välja vastavalt nõudlusele.

Teiseks hüpoteesiks oli, et suuremates omavalitsustes peavad lapsevanemad suurema osa lasteaiakoha kogukuludest tasuma. See hüpotees leidis väga kindlalt kinnitust nii korrelatsioonikordajaga analüüsi tehes kui ka lineaarse regressiooni mudelit kasutades. Siin tõenäoliselt on ka oluliseks mõjutajaks turumajanduslikud jõud, kus konkurentsitingimus võimaldab kohalikel omavalitsustel suuremaid lasteaiatasusid küsida. Samuti võiks siin viidata ka eelnevalt välja toodud teooriale, et väiksemas omavalitsuses on lapsvanemate osa väiksem sellepärast, et otsustajaid on kokku vähem ning sellest lähtuvalt lapsevanemate mõju otsustele on suurem ja ligipääs võimule kiirem. Siiski ma liiga ennatlikult sellist järeldust ei teeks ning tõden, et see on üks aspekt, mis vajaks täpsemat uurimist.

Kolmandaks hüpoteesiks oli, et valdades maksavad lapsevanemad väiksema osa kui linnades. Ka see oli üks hüpoteesidest, mis leidis kindlat kinnitust mõlemaid analüüsivõtteid kasutades. See läheb ka väga hästi kokku eelnevate sarnaste uuringutega, millele olen töö teooria osas viidanud. Unt ja Krusell (2004) väitsid, et lapsevanemate poolt makstava osa kõige suurem mõjutaja on omavalitsuse vorm. Ainsaar ja Soo (2008) võtsid aastate jooksul saadud tulemused kokku ning hindasid ka, et kokkuvõtvalt mõjutab lasteaiatasu suurust kõige rohkem see, kus teenust osutatakse. Muidugi on keeruline öelda, miks täpselt see nii on, kuid tõenäoliselt on põhiliseks teguriks juba varem korduvalt välja toodud turujõud, kuid ka suuruse küsimus, sest mida suurem on hallatav üksus, seda kaugemal on võim inimesest.

Minu viimane hüpotees oli, et jõukamates omavalitsustes peavad lapsevanemad katma suurema osa lasteaiatasust. Kõige üllatavam oligi aru saada, et tegelikult otsest seost jõukuse või vaesuse ja lapsevanemate poolt makstava tasu vahel ei leidu. See paneb küsimärgi alla teooria sellest, et turujõud mõjutavad lasteaiatasude kujunemise. Samas kui vaadata eelnevatest sarnastest uuringutest välja tulnud seoseid, siis tegelikult seosed lapsevanemate osa ja jõukuse või vaesuse vahel ei ole need, mis pidevalt oleksid esile kerkinud. Pigem rõhutati seoseid kohaliku omavalitsuse või selle inimeste jõukuse ja lasteaiakoha kogumaksumuse vahel. Kahjuks mina selle töö raames ei uurinud lasteaiakoha kogumaksumust vaid vaatlesin eraldi lapsevanemate osa ning natukene juurde ka kohaliku omavalitsuse osa. Kindlasti on see üks koht, kus tasuks täpsemalt uurida, et ehk saada kinnitust turujõudude mõjule lasteaiakoha kogumaksumuse kujunemisel.

Kokkuvõte

Antud bakalaureusetöö eesmärk oli uurida, millised tegurid mõjutavad, kui palju panustasid lapsevanemad 2014. aastal lasteaiatasude maksmisesse. Antud eesmärgi saavutamiseks kasutasin Mare Ainsaare ja Kadri Soo poolt 2015. aastal kogutud andmeid, mida kordineeriti Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse RAKE poolt, et välja anda „Alushariduse ja lapsehoiu uuring“, mille Sotsiaalministeerium oli tellinud. Tausttunnused sain Eesti Statistikaameti avalikust andmebaasist. Andmete analüüsimiseks kasutasin kvantitatiivset uurimismeetodi.

Minu neljast hüpoteesist said kinnitust kaks:

- rahvaarvu poolest suuremates kohalikes omavalitsustes peavad lapsevanemad maksma suurema osa lasteaiakoha kogukuludest;
- linnades peavad lapsevanemad maksma suurem osa lasteaiakoha kogumaksumusest kui valdades.

Kinnitust ei saanud hüpoteesid, et lasterohkemates omavalitsustes on lapsevanemate panus väiksem ja, et jõukamates omavalitsustes peavad lapsevanemad katma suurema osa lasteaiatasust.

Töö tulemustest lähtuvalt soovitab autor edasi uurida lasteaiakoha kogumaksumuse seoseid kohalike omavalitsuste jõukuse ja vaesuse näitajatega, et paremini mõista, kas ja kuivõrd turujõud mõjutavad lasteaiakoha tasu kujunemist.

Samuti soovib autor väga, et riigi tasemel uuritakse uuesti lasteaiatasude teemat, sest antud töös kasutatavad andmed on 2014. aasta kohta. Samuti on vahepeal toimunud suur haldusreform, mille tulemusel väga paljud vallad liideti kas vabatahtlikult või sunniviisiliselt ning oleks väga põnev teada, milliseks kujunesid nende liitmiste tagajärjel lasteaiatasud.

Kasutatud kirjandus

Ainsaar, M ja Aidarov, A. (2003). Lastepäevahoid Eesti kohalikes omavalitsustes aastal 2002. *Sotsiaaltöö*, 2, 73-78

Ainsaar, M ja Soo, K. (2004). Lapsed ja lapsesõbralikkus kohalikes omavalitsustes 2000-2003. M. Servinski (toim), *Linnad ja vallad arvudes 2003. Cities and Rural Municipalities in Figures* (30-39). Tallinn: Statistikaamet.

Ainsaar, M ja Soo, K. (2012). Kohalikud omavalitsused ja lastega pered 2011. Tartu: Tartu Ülikool ja Sotsiaalministeerium. Kasutatud 03.04.2019, [https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium kontaktid/Uuringu ja analuusid/Sotsiaalvaldkond/aruanne_2011 kovr aport final 21.08.2012.pdf](https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/aruanne_2011_kovr_aport_final_21.08.2012.pdf)

Ainsaar, M. (2000). Eesti laste- ja perepoliitika otsingul. M. Ainsaar (toim), *Laste- ja perepoliitika Eestis ja Euroopas* (153-170). Tartu: Johannes Esto Ühing.

Ainsaar, M. (2004). Muutused laste päevahoiu teenuse maksumuses. *Sotsiaaltöö*, 3, 37-39

Ainsaar, M. (2008). Lastepäevahoiu regionaalsed erinevused Eestis. T. Hallik, L. Haugas (toim), *Linnad ja vallad arvudes 2008. Cities and Rural Municipalities in Figures* (60-74). Tallinn: Statistikaamet.

Ainsaar, M. ja Kozlov, A. (2001). Lastepäevahoid Eesti kohalikes omavalitsustes. *Sotsiaaltöö*, 5, 50-53.

Ainsaar, M. ja Soo, K. (2006). Omavalitsuste toetus lastega peredele 2004-2005. Tartu: Tartu Ülikool. Kasutatud 20.03.2019, [https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium kontaktid/Uuringu ja analuusid/Sotsiaalvaldkond/kov_2006.pdf](https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/kov_2006.pdf)

Ainsaar, M. ja Soo, K. (2008). Kohalike omavalitsuste toetus lastega peredele Eestis 2007. Tartu: Tartu Ülikool. Kasutatud 20.03.2019, [https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium kontaktid/Uuringu ja analuusid/Sotsiaalvaldkond/kov_2007.pdf](https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/kov_2007.pdf)

Ainsaar, M. ja Soo, K. (2009). Kohalike omavalitsuste toetus lastega peredele 2008 ja laste päevahoid 2008-2009 Eestis. Tartu: Tartu Ülikool ja Rahvastikuministri büroo. Kasutatud

20.03.2019, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/kov_2009.pdf

Ainsaar, M. ja Soo, K. (2015). Kohalike omavalitsuste tegevus eelkooliealiste laste lapsehoiu tagamisel. *Alusharidus ja lapsehoiu uuring* (16-31). Tartu: Tartu Ülikool.

Ainsaar, M. ja Tarum, H. (2016). Eesti rakendab Euroopa Liidu lapsehoiu soovitusi – kas ajast ees või ajal jalus?. *Riigikogu Toimetised*, 34, 178-192

Ainsaar, M., Soo, K. ja Aidarov, A. (2004). Omavalitsuste toetus lastega peredele 2002-2003. Tartu: Tartu Ülikool. Kasutatud 13.03.2019, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/kov_2003.pdf

Ainsaar, M., Soo, K. ja Toomla, R. (2009). Kas naiste võim aitab olla laste- ja peresõbralikum? Naised kohalikes volikogudes ja lapsesõbralikkus Eestis. *Ariadne Lõng*, 1/2, 3-11.

Ainsaar, M. (2019). Economic crisis, families, and family policy in the Baltic states, 2009-2014. *Journal of Baltic Studies*, 50:1, 59-77.

Eesti Lastevanemate Liidu kodulehekiülg. (i.a). Kasutatud 28.05.2019, <https://laps.ee/kes-oleme-mida-teeme/>

Eesti Statistikaamet (2019). HT0: Alusharidus [statistika andmebaas]. Kasutatud 24.05.2019, <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=HT01&ti=ALUSHARIDUS+&path=../Database/Sotsiaalelu/05Haridus/02Alusharidus/&lang=2>

Eurostat (2017). Income and living conditions: Formal child care by duration and age group [statistika andmebaas]. Kasutatud 26.05.2019, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tps00185>

Homann, K ja Suchanek, A. (2009). Sissejuhatus majandusteadustesse II. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Koolieelse lasteasutuse seadus (22.01.2018). *Riigi Teataja*. Kasutatud 27.03.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/122012018006>

Laste ja perede arengukava 2012-2020 (2013). *Sotsiaalministeerium*. Kasutatud 27.03.2019, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/lpa_2012-2020_taiendatud_2013.pdf

MTÜ Eesti Lastevanemate Liit põhikiri. (2012). Kasutatud 28.05.2019, <https://laps.ee/pohikiri/>

Oras, K. (2003). Perekonda soovitava laste arv ja ootused riigi perepoliitikale. D. Kutsar (toim), *Millist perekonnapoliitikat me vajame?* (71-87). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Oras, K., Unt, M. (2008). Sündimust mõjutavad tegurid Eestis. Tallinn: Rahvastikuministri büroo. Kasutatud 06.03.2019, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/sundimust_mojutavad_tegurid_eestis_2008.pdf

Pöder, K., Lauri, T. ja Kross, K. (2015). Eesti kui väikese üleminekuühiskonna perepoliitika – ei uus Põhjale ega vana Euroopa. *Riigikogu Toimetised*, 31, 168-183

Sepp, J. (2001). *Poliitika majanduslik teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Sootla, G. (2011). Poliitika ja valitsemine riigist kitsamal tasandil. Kalev, L. ja Toots, A. (toim), *Poliitika ja valitsemise alused* (lk 518-541). Tallinn: Tallinna Ülikooli Riigiteaduste Instituut.

Tartu lasteaiatasu jääb seotuks alampalgaga. (2018). *Tartu Linnavolikogu*, 24. mai. Kasutatud 28.05.2019, <https://www.tartu.ee/et/uudised/tartu-lasteaiatasu-jaab-seotuks-alampalgaga-24-05-2018>

Themas, A., Tarum, H., Soo, K., Reisberg, L., Aksen, M., Puolokainen, T., Lauri, T. ja Themis, E. (2015). Alushariduse ja lapsehoiu uuring, Tartu: Tartu Ülikool.

Tooding, L.-M. (2015). *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Toots, A. (2011). Huvirühmad. Kalev, L. ja Toots, A. (toim), *Poliitika ja valitsemise alused* (lk 236-255). Tallinn: Tallinna Ülikooli Riigiteaduste Instituut.

Unt, M. ja Krusell, S. (2004). Lastehoid Eesti Peredes. Tallinn: Rahvastikuministri büroo. Kasutatud 17.03.2019, <https://www.sm.ee/sites/default/files/content->

[editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/lastehoid_eesti_pere_des_01.pdf](#)

Õun, T. (2005). Koolieelse lasteasutuse kvaliteedi hindamine. K. Henno (toim), *Laps ja lasteaed* (128-153). Tartu: Atlex.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mona Sõukand

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Lapsevanemate osalus lasteaiatasu katmisel Eestis“, mille juhendaja on Mare Ainsaar reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mona Sõukand
29.05.2019